

overfor disse Privatmonopoler delvis regulerende, eventuelt overtagende visse Monopoler.

Det er nye og radikale Forandringer, der saaledes vil ske, det er jeg mig fuldt bevidst, men jeg tror, det vil komme, og jeg tror ikke, noget Parti bør nægte sin Medvirkning dertil. Men hvad jeg samtidig føler mig overbevist om, er, at alt det maa virkeliggøres saaledes, at ikke det, der er Nerven, Kilde-springet i hele det Samfundsliv, som Staten skulde være Vogteren og Fremmeren af, nemlig Friheden, Initiativfriheden, Virksomhedsfriheden, Sammenslutningsfriheden, til-intetgøres eller beskæres paa en saadan Maade, at det lider dødelig Skade. Hvis dette sker, maa vi enten radikalt forsøge en Overgang til en helt anden Samfundsform, om hvilken ingen af os ved, hvordan den vil se ud, og om hvilken mange, og deriblandt jeg, føler os overbeviste om, at den langt fra vil bringe Menneskeheden større Lykke, eller ogsaa maa vi forsøge at holde Statens Indgreb, Statens Regulering indenfor saadanne Grænser, at denne Frihedens Udvikling ikke ødelægges deraf. Thi den er der intet, der kan erstatte. Selv ikke de mest oplyste Regerer i Fortiden har kunnet erstatte den, og saadan vil det ogsaa være i Fremtiden. Og skal Samfundet komme til sin Helsen igen efter den frygtelige Sygdom, det gennemgaar under Verdenskrigen, er det netop det frie Blodomløb, der skal hjælpe dertil. Det er hele den frie Erhvervsudvikling, støttet af Staten, men ikke kuert og behersket af den, som maa blive det vigtigste Lægemiddel.

Jeg tror, at hvis man for Alvor vilde begynde med det andet, vilde det snart blive tyndt i Rækkerne i den højtærede Indenrigsministers Parti. Der var vistnok flere og flere, der vilde synes, at den gamle Samfundstilstand med den Bevægelsesfrihed, den, trods al Sammenslutning, trods alt Statsindgreb til Værn for sociale Formaal, tilstedede, dog havde haft sine Fordele. Jeg mindes en Anekdote om en ung Mand, der kom fra Amerika hjem til sin gamle Moder og sagde: Hør Mor, i Amerika kan man gøre alting paa Maskiner, og nu har de ogsaa lært at gøre Børn paa Maskine. Saa sagde den gamle Moder: Aa Herre Gud, har de det, Det var dog saa rart paa den gamle Maner. Jeg tror, at det Suk ogsaa vil lyde fra mange, hvis man vilde begynde at regere Samfundet med Foderforbud og Udsædsforbud og Produktionsregulering og Indskrænkning i Udførsel og Indførsel og alt det andet Regereri. Og i Virkeligheden er Samfundet — ogsaa set fra den højtærede Indenrigs-

ministers Synspunkt — ganske godt paa Vej. Finansministeren nævnede et stort Tal paa Indkomst- og Formueskatten: 42 Mill. Kr. Ja, disse 42 Mill. er vi kommet til i ikke saa overmaade mange Aar, nemlig i 13 Aar. Før 1903 havde vi Nul paa Indkomst- og Formueskatten. Da kom den væsentligste Del af Statens Indtægter ind ved indirekte Skatter, og kun noget kom ind ved faste Grundskatter og Stempelskatter. Og hvad er det, denne store Forøgelse af Indtægts- og Formueskatten i alt væsentligt er gaaet til? Til at betale hele den store stigende sociale Hjælpevirksomhed paa de forskelligste Omraader. Og paa samme Maade er der den stigende Forstaaelsestilstand mellem Staten paa den ene Side og saavel Arbejder- som Arbejdsgiversammenslutninger paa den anden Side, der har sat sine Frugter i en Række efter min Mening gode og glædelige sociale Fænomener.

Men vi maa over alt dette ikke glemme det afgørende, det væsentlige, og det er selve det levende Liv, som til syvende og sidst gør alle Undere i Verden, og som er det, der ikke kan erstattes ved nogen som helst Art af Regereri, og som Regereriet maa vogte sig for at berøre paa en saadan Maade, at det lider afgørende Skade derved. Gaar Regereriet for vidt, vil de store Herrer Verden rundt oppe i de røde Bygninger komme til at erføre det, som den gamle Psalmist siger: „Gik alle Konger frem paa Råd i deres Magt og Vælde, de mægted ej det mindste Blad at sætte paa en Nælde“. Dette kan Kontorvisdom nu en Gang ikke. Bladene skyder frem paa Naturens Bud, og Naturen er og bliver derfor det afgørende. Statsmagten kan hæge og pleje derom og klippe Udvæksterne bort, men det væsentlige og det afgørende er og bliver selve Livet.

Laursen: Maa jeg begynde med at udtrykke min store Glæde over det Foredrag, som mit Partis Ordfører (N. Neergaard) nu har holdt, hvori han paa en saa smuk og indgaaende Maade har givet et Svar paa den højtærede Indenrigsministers forskellige Betragtninger i Aftes, og jeg vil sige — det haaber jeg vil glæde den højtærede Formand —, at det Foredrag, vi nu har hørt, vil fritage mig for at komme ind paa mange Ting, som jeg ellers vilde være kommet ind paa (Afbyrdelse). Ja, det er ganske lige ud, fordi meget af det, jeg havde tænkt at sige, i alt Fald i Tanken om end ikke i Ord, falder sammen med det, vi nu lige har hørt.

Jeg skal derefter vende mig til nogle Enkeltheder, og jeg skal først, fordi der derom er mindst at sige, vende mig til den